

МЕДИЦИНА И ЭКОЛОГИЯ

2018, №1 (86)

январь – март

ЕЖЕКВАРТАЛЬНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

MEDICINE AND ECOLOGY

2018, №1 (86)

January-March

МЕДИЦИНА ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯ

2018, №1 (86)

қантар - наурыз

Журнал основан в 1996 году

Журнал зарегистрирован
Министерством информации и
коммуникаций Республики Казахстан
20 апреля 2017 г.

Регистрационный номер 16469-Ж

Журнал «Медицина и экология»
входит в перечень изданий
Комитета по контролю в сфере
образования и науки МОН РК

Журнал индексируется в КазНБ,
Index Copernicus, eLibrary, SciPeople,
CyberLeninka, Google Scholar, ROAR,
OCLC WorldCat, BASE, OpenDOAR,
RePEc, Соционет

Собственник: РГП на ПХВ
«Карагандинский государственный
медицинский университет»
Министерства здравоохранения
Республики Казахстан (г. Караганда)

Адрес редакции:
100008, Республика Казахстан,
г. Караганда, ул. Гоголя, 40, к. 130
Тел.: +7 (7212) 50-39-30 (1286)
Сот. тел. 8-701-366-14-74
Факс: +7 (7212) 51-89-31
e-mail: Serbo@kgmu.kz
Сайт журнала:
www.kgm.kz/ru/contents/list/678

Редакторы: Е. С. Сербо
Т. М. Ермекбаев
Компьютерный набор и верстка:
А.Ж. Маралбай

Журнал отпечатан в типографии КГМУ
Адрес: г. Караганда,
ул. Гоголя, 40, к. 226
Тел.: +7 (7212) 50-39-30 (1321)

Начальник типографии
Г. С. Шахметова

ISSN 2305-6045 (Print)
ISSN 2305-6053 (Online)

Подписной индекс 74609

Тираж 300 экз., объем 21,5 уч. изд. л.,
Лазерная печать. Формат 60x84x1/8
Подписан в печать 29.12.2017

Главный редактор – доктор медицинских наук

А. А. Турмухамбетова

Зам. главного редактора – доктор медицинских наук,
профессор **И. С. Азизов**

Председатель редакционной коллегии – доктор меди-
цинских наук, профессор **Р. С. Досмагамбетова**

Редакционная коллегия

М. Г. Абдрахманова, профессор (Караганда, Казахстан)
К. А. Алиханова, профессор (Караганда, Казахстан)
Р. Х. Бегайдарова, профессор (Караганда, Казахстан)
С. К. Жаугашева, профессор (Караганда, Казахстан)
Н. В. Козаченко, профессор (Караганда, Казахстан)
Д. Б. Кулов, доктор медицинских наук (Караганда,
Казахстан)
Л. Е. Муравлева, профессор (Караганда, Казахстан)
В. Н. Приз, доктор медицинских наук (Караганда,
Казахстан)
В. Б. Сирота, профессор (Караганда, Казахстан)
И. А. Скосарев, профессор (Караганда, Казахстан)
Е. Н. Сраубаев, профессор (Караганда, Казахстан)
С. П. Терехин, профессор (Караганда, Казахстан)
Е. М. Тургунов, профессор (Караганда, Казахстан)
М. М. Тусупбекова, профессор, ответственный секретарь
(Караганда, Казахстан)
Ю. А. Шустеров, профессор (Караганда, Казахстан)

Редакционный совет

И. Г. Березняков, профессор (Харьков, Украина)
В. В. Власов, профессор (Москва, Россия)
А. Г. Курашев, доктор медицинских наук (Караганда,
Казахстан)
С. В. Лохвицкий, профессор (Караганда, Казахстан)
А. Мардофель, профессор (Лодзь, Польша)
Э. И. Мусабаев, профессор (Ташкент, Узбекистан)
К. Ж. Мусулманбеков, профессор (Караганда, Казахстан)
Н. В. Рудаков, профессор (Омск, Россия)
С. Табагари (Тбилиси, Грузия)
М. К. Телеуов, профессор (Кызылорда, Казахстан)
Г. В. Тыминский, профессор (Ганновер, Германия)
Н. Щербак, профессор (Оrebro, Швеция)

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ И ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ МЕДИЦИНА

Мейрамов Г. Г., Ларюшина Е. М., Алина А. Р., Абдраимова-Мейрамова А. Г. Взаимодействие цинка панкреатических β -клеток с цистеином как возможная причина его защитного действия	109
Абатов Н. Т., Тусупбекова М. М., Асамиданов Е. М., Абатова А. Н. Сравнительная оценка применения различных имплантатов при нефропексии в экспериментальном исследовании	116
Бадыров Р. М., Абатов Н. Т., Тусупбекова М. М., Альбертон И. Н., Матюшко Д. Н. Изучение биомеханических свойств нового биологического имплантата на основе внеклеточного матрикса ксенобрюшины для пластики дефектов передней брюшной стенки	123
Жумакаева С. С., Муравлева Л. Е., Понамарева О. А., Сирота В. Б. Изменение морфотипов те- зиограмм больных местно-распространенным раком молочной железы на фоне неоадъ- ювантной химиотерапии	128

ОРГАНИЗАЦИЯ И ЭКОНОМИКА ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Кулов Д. Б., Кенжебеков К. С., Абдрахманова М. Г., Джакетаева Ш. Д., Сергалиев Т. С., Абдрах- манов К. Т., Сыздыков М. М. Применение метода регистра и его эффективность в Респуб- лике Казахстан при исследовании мозгового инсульта в качестве первичного средства	135
--	-----

МЕДИЦИНСКОЕ И ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Абушахманова А. Х., Калиева Ш. С., Куатов А. Н., Сагадатов Т. К., Жунусова Ж. С. Развитие научного потенциала студентов-медиков на основе учебно-исследовательского процесса .	140
Мершенова Г. Ж., Мирзаева Б. Н., Мырзашова Н. Б роль наставничества в системе медицинско- го образования	145
Пивень Л. И., Карабаева К. У., Романова А. Р., Ким Т. В., Николаева Т. Л., Кудеринова М. К., Пенькова Л. В. Опыт внедрения RBL на кафедре общей фармакологии	149
Сейлханова Ж. А. Элементы активных методов обучения в учебном процессе на кафедре нутри- циологии и общей гигиены	156
Табриз Н. С., Кемелова Г. С., Арапова Л. М., Мутайхан Ж., Кожамуратов М. Т., Джаксыбекова З. Ж. Формирование клинических навыков обучающихся по дисциплине «Фтизиатрия»	160

А. Х. Абушахманова, Ш. С. Калиева, А. Н. Куатов, Т. К. Сагадатова, Ж. С. Жунусова

ОҚУ-ЗЕРТТЕУ ҮРДІСІ НЕГІЗІНДЕ МЕДИК-СТУДЕНТТЕРДІҢ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕУЕТТІЛІГІНІҢ ДАМУЫ

Қарағанды мемлекеттік медицина университеті клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасы (Қарағанды қ., Қазақстан)

Заманауи денсаулық сақтау жүйесіне жаңа сапалы дайындық деңгейіндегі, ғылыми зерттеу технологиясын меңгерген дәрігер мамандарға қажеттілік әрдайым өсуде. Медициналық маманның талаптарға сай екендігі және жетістігі бүгінгі таңда еңбек нарығында көптеген факторлармен анықталады. Бұл жоғарғы оқу орнында оқу жылдарында алынған жақсы теориялық дайындық және жоғарғы оқу орнынан кейінгі маманданудан өту барысында алынған тәжірибелік дағдылар, жасампаздық және ойлаудың орамдылығы, кәсіби жұмылғыштық және тағы басқалар. Бірақ, біздің ойымызша, басты факторлардың бірі болашақ маманның ғылыми әлеуеттілігінің болуы. Ғылыми орынбасарларды дайындау жоғары білім жүйесінің өзекті мақсаты. Заманауи дәрігер өздігінен жаңа ғылыми мәліметтер таба білуі тиіс, зерттеулерді ұйымдастыру, кәсіби есептерді түсіну, теория жүзінде оларды негіздеу және тәжірибе жүзінде шешуі керек. Осыған байланысты медициналық университетте оқу кенеттен болған кәсіби, ұйымдастыру және басқада проблемалық жағдайларда студенттерді белсенді іс әрекеттерге дайындауы керек, сонымен қатар, жастардың назарын ғылыми зерттеулерге аудару шараларын іздестіру кадрлық проблемаларды шешудің бір әдісі ретінде қарастыруға болады [1, 2, 3, 4].

Кәсіби және зерттеу икемділіктерді қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделіне мыналар кіреді:

- қоғамның болашақ дәрігерлерді дайындаудың кәсіби сапасына қойылатын талаптары;
- жас мамандардың зерттеу икемділігінің қалыптасу үрдісінің құрылымы мен мазмұны;
- медициналық университет студенттерін кәсіби және зерттеушілік қызметке енгізу жүйесі;
- білікті маман болуының үрдісі мен қорытындысы.

Басылымды талдау кезінде «зерттеу икемділігі» деген түсініктің бір мағыналы анықтамасының жоқ екендігі теория жүзінде

көрсетті. Біз мына анықтамамен келесі зерттеу икемділігі – бұл белгілі бір мақсатқа әрекеттер жиынтығы, ол болашақ дәрігердің қызметін танып-білу барысында алдын-ала жинақтап меңгерген кәсіби білімі, игеріп қолдана алатын дағдылар жүйесін негізделеді, бұл ғылыми ізденіс логикасына сәкес келеді [5, 6, 7, 8].

Медициналық жоғарғы орындарының жұмыс тәжірибесін талдау барысында болашақ дәрігерлерде зерттеу икемділігін қалыптастыру үшін бағытталған арнайы оқыту пәндердің жоқ екендігі көрсетті. Біздің ойымызша, болашақ дәрігерлерде зерттеу икемділігін қалыптасуының негізі клиникалық талдау болуы тиіс. Заманауи медицина дәлелді болып табылады, сондықтан дәрігердің тәжірибесін қызметінде арнайы ғылыми әдебиеттермен жұмыс істеу икемділігін, статистикалық талдау салыстырмалы талдау әдістерін игеру икемділігін, әртүрлі аналогиялар жасау икемділігін және әрдайым өзінің білімінің диапазонын кеңейтуді қажет етеді. Медициналық сфераға сәйкес негізгі зерттеу операцияларын (талдау, салыстыру, абстракциялау, жинақтау, нақтылау) игермей дәрігердің клиникалық ойлау қабілетін қалыптастыру мүмкін емес. Осының барлығы жоғарғы оқу орнында қабырғасында негізі қаланған ғылыми әлеуеттіліктің бекем платформасы болып табылады. Жағдайда ғана орындалады [9, 10, 11, 12].

Студенттердің зерттеу икемділігін қалыптастыру мәселесі жалпы педагогикалық тұрғыдан алғанда жақсы жасалған. Бірақ жоғарыда аталған икемділіктерді қалыптастыру үрдісі барысында көптеп бағытталған пәндерді оқу аясында жеткілікті мәселелер бар. Болашақ дәрігерлерде зерттеу икемділіктерді игеруі медициналық университетте кәсіби дайындықтың құрамды бөлігі болып табылады. Жас мамандар өзіндік жаңарып отыратын ақпараттармен өздігінен бейімделуі керек, өзіндік міндеттерін орындауы тиіс, салыстырмалы нақты бір науқаста анықталған зерттеу

жақсы емдеу тәсілдерін таба білуі керек. Шығармашылық сипаттағы диагностикалау және емдеу үрдісінің құрылымында арнайы реттілік бар: шарттарды талдау, шешімнің гипотезасын нақтылау, қорытындыларды эксперименттік тексеру, қорытынды мен ұсыныс қалыптастыру [13, 14, 15].

Студенттерде ғылыми-зерттеу жұмыстарына деген қызығушылықты оқу сабақтарынан бастап қалыптастыру керек, сондықтан дәйекті жүргізілген сабақ дайын білім ғана беріп қоймай, сонымен қатар, шығармашылық ойлауға күшін жұмылдырады, білім алушыға жаңа білім көздерін іздестіруде ат салысуға мүмкіндік береді. Әртүрлі педагогикалық әдістерді, тәсілдерді және технологияларды қолдану студенттердің ғылыми әлеуеттілігінің даму тәсілдемесінің қалыптасуына көмектеседі.

ҚММУ клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасында студенттерді кәсіби зерттеу іс-әрекетіне инновациялық бағдарлама (RBL) бойынша енгізді, оқу-зерттеу және ғылыми-зерттеу үрдісінде біруақытта және мақсатты теориялық және іздестіру жұмыстарын жүргізу болып табылады. Студенттің ғылыми әлеуеттілігін дамыту мақсатында біз ғылыми жоба әдісін де қолданамыз. Жоба әдісінің басты мақсаты - өзіндік зерттеу тәжірибесін қалыптастыру.

Айтылған әдістің мәні, берілген тақырып бойынша студенттердің өзіндік ғылыми-зерттеу жұмысын моделдейтін оқу жағдайын құру болып табылады. Ғылыми жоба дайындау барысында студенттер заманауи электрондық базаларда PubMed және Cochrane Library ақпараттар іздеу, алынған ақпараттарды критикалық талдау, қорытындылар және тәжірибелік ұсыныстар құрастыру қабілеттіліктерін алады. Оқытушы жұмыстың орындалу мониторингін жүргізеді және керек болған жағдайда студент жұмысына түзетулер енгізеді. Жоба әдісі қазіргі студент оқуды бітіргеннен кейін кездесетін мәселелерге өте ұқсас болатын жағдайдың ғылыми-зерттеу жұмыстарын моделдейді.

Студенттерде зерттеушілік қабілеті жалпы медицина және стоматология факультеттерінде параллельді "Дәлелді медицина негіздері" пәнін оқып үйрену кезінде қалыптасады. Осыған байланысты, болашақ дәрігерде зерттеушілік қабілеттің жалпы қалыптасуы емдеу-диагностикалық мәселелерді шешу кезінде пайда болады. Бұл өз кезегінде сауатты, білімді, табысты, жаңа инновационды және қарқынды білімді, ғылыми

зерттеу тәсілдерін қажет ететін технологияларды өздігінен еркін үйрене алатын маман дайындауға септігін тигізеді.

Онымен қоса, студенттердің білім потенциалын арттыруға Студенттердің Ғылыми Қоғамы да әсер етеді. Оның мақсаты – студенттерді бірінші курстан ғылыми-зерттеушілік жұмыстарға тарту, экспериментаторлық, ғалымдық таланттарын ашу. Студенттерде зерттеуші және ғылыми тәжірибелік қабілет клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасындағы студенттік ғылыми үйірмеде қалыптасады. Бұл үйірме болашақ талантты медициналық мамандарды анықтауға көмектесетін ҚММУ-нің студенттердің ғылыми қоғамының құрамына кіреді.

Студенттердің ғылыми үйірме жұмысына кез-келген студент қатыса алады. Кафедраның профессорлық-оқытушылық құрамы студенттердің әдістерді, әдістемелерді, ғылыми жобаларды жоспарлауды үйрену жұмыстарына көп көңіл бөледі. Осы мақсатпен кафедра қызметкерлері ғылыми жобаға қызықан студенттермен жеке жұмыс жүргізеді. Оқытушы, студенттердің ғылыммен қызығушылығының бірігуі ғылыми үйірме жұмысының ерекшелігі болып табылады. Студенттердің клиникалық фармакология және ұтымды фармакотерапия қағидаларын теориялық және практикалық игеруі, ғылыми-зерттеу тәжірибені үйренуі ғылыми үйірменің негізгі бағыты болып табылады.

Ғылыми-зерттеу шеберлігінің қалыптасуы зерттейтін жұмысты қарастыру, мәліметтер жинақтау, алынған мағлұматтарды тіркеу мен өңдеуді қамтиды. Студенттер тек жеке ғана емес, шағын ғылыми-зерттеу топтарында да жұмыс жүргізе алады. Ғылыми-зерттеу жүргізу барысында студенттер ғылыми зерттеуді құрастыру әдістерімен, ғылыми зерттеу жұмыс тақырыбын жоспарлау ережелерімен, сол тақырыпқа байланысты әдебиет көздерін іздестіру ерекшеліктерімен, эксперименталдық және клиникалық материалды жинақтау әдістерімен, статистикалық өңдеу қағидаларымен, алынған ақпараттарға анализ жасаумен танысады. Біздің және ТМД-дағы басқа университеттерде өтетін студенттердің ғылыми-зерттеу конференциясында әр жыл сайын жарық көретін жұмыстарға өздігінен тезис, мақала жазып шығару, сонымен қатар конференцияда презентациялар және баяндама жасау ғылыми-зерттеу жұмысының қорытынды кезеңі болып табылады. Студенттік ғылыми үйірме мүшелері

қалалық, республикалық, халықаралық ғылыми конференцияларға, конкурстарға және олимпиадаларға белсенді қатысады. Үйірмедегі студенттер бірнеше рет жас ғалымдардың конференцияларында бірінші орын мен марапаттаулар алған. Қарағанды мемлекеттік медицина университетінің көптеген түлектеріне студенттердің ғылыми үйірмесі үлкен ғылымға деген алғашқы қадамы болды.

Конференцияларда баяндама жасау тәжірибесі, маңызды сұрақтарға жауап бере білу, дискуссияға қатысу болашақ дәрігерлерге зерттеушілік қабілеттің қалыптасуы кезеңінде аса маңызды болып табылады. Сәтті және тиімді шыққан жоба, өз алдына болашақ маманның өзін жоғары бағалауға көмектеседі. Клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасының көптеген қызметкерлері ҚММУ-нің студенттердің ғылыми зерттеу үйірмесінің құрамында болған жеткіншектері.

Үйірменің негізгі мақсаттарының бірі – сауатты, клиникалық ойлау қабілеті мықты дәрігер қалыптастыру. Үйірмеде жүріп студенттер тек мамандандырылған тәжірибе алып қана қоймай, дәрігерлік этика мен деонтология туралы да білім алады. Кафедрадағы профессорлық-оқытушылық құрамда, әсіресе үйірме басшысында, үйірме студенттерінің болшағына деген жауапкершілік сезімі туады. Еліміздің кез-келген жерлерінде және одан да тыс жерлерде студенттер кафедрамен ылғи қарым-қатынас байланыста болады, консультация мен кеңесіне жүгінеді, науқастарды емдеуге жібереді.

Осылайша, студенттерде ғылыми зерттеу тәжірибесінің қалыптасуы медициналық университетте білім алу барысында ғылыми әлеуеттілігінің белсенді болуына, зерттеу бағытына деген қызығушылығын арттыруға, сонымен қатар жоғарғы оқу орнындағы мамандар мәселесін шешуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Арзуманян Н. Г. Уровень развитости абстрактного мышления у студентов медиков / Н. Г. Арзуманян, Т. В. Добровольская, Л. В. Кочережко // Современные проблемы науки и образования. – 2016. – №3 – С. 68-72.

2 Башмаков А. И. Технологии и средства развития творческих способностей специалистов / А. И. Башмаков, А. И. Владимиров, В. А. Грачев. – М.: ЭДКД, 2002. – 156 с.

3 Беляева Е. С. Творческо-педагогический аспект в профессиональной подготовке студентов-медиков: Автореф. дис.

...канд. мед. наук. – М., 2006. – 204 с.

4 Блюдников С. А. Подготовка научных кадров медицины: деструкция нравственного потенциала (по результатам медико-социологического анализа) // Биоэтика. – 2011. – №1 (7). – С. 47-49.

5 Блюдников С. А. Воспроизводство научных кадров медицины в условиях высшей школы (по результатам медико-социологического анализа) / С. А. Блюдников, Д. А. Михальченко // Социология медицины. – 2011. – №2. – С. 56-58.

6 Блюдников С. А. Научный потенциал в области медицины: структура и тенденции / А. В. Карпович, С. А. Блюдников // Междунар. журн. эксперим. образования. – 2011. – №3 – С. 69-73.

7 Блюдников С. А. Маркеры деформации системы воспроизводства научных кадров в условиях высшей школы / А. Д. Доника, С. А. Блюдников // Междунар. журн. фундаментальных и прикладных исследований. – 2011. – №5. – С. 80-81.

8 Блюдников С. А. Приоритеты научных исследований на модели медицинских специальностей // Междунар. журн. эксперим. образования. – 2011. – №10. – С. 24-26.

9 Блюдников С. А. Современные тенденции институционализации медицины как комплекса наук. – Волгоград: ВолгГМУ, 2010. – 30 с.

10 Бондаренко Е. В. К вопросу формирования профессионально-субъектной позиции студентов-медиков // Современные наукоемкие технологии. – 2013. – №3. – С. 86-87.

11 Бурлуцкая А. В. Формирование научного потенциала у студентов-медиков / А. В. Бурлуцкая, С. А. Шадрин, Д. В. Сутовская // Междунар. журн. прикладных и фундаментальных исследований. – 2016. – №4. – С. 71-73.

12 Зеличенко В. М. Информационно-образовательная среда вуза по физике: от задач к формированию заданий на уровне проекта / В. М. Зеличенко, В. В. Ларионов, Е. В. Мансуров // Вестник ТГПУ. – 2009. – №10. – С. 106-110.

13 Кирьякова А. В. «Проект-технология» в компетентностно-ориентированном образовании: Учеб.-метод. пособие / А. В. Кирьякова, Н. А. Каргапольцева, Т. А. Ольховая. – Оренбург: ОГУ; 2011. – 114 с.

14 Проскурякова Л. А. Развитие научного потенциала студентов в аспекте формирования будущего специалиста // Молодой ученый. – 2009. – №12. – С. 336-338.

15 Тарарышкина М. А. Формирование

профессионально-личностной культуры студентов в образовательном процессе высшей медицинской школы: Автореф. дис. ...канд. мед. наук. – М., 2007 – 180 с.

REFERENCES

- 1 Arzumanjan N. G. Uroven' razvitosti abstraktnogo myshlenija u studentov medikov /N. G. Arzumanjan, T. V. Dobovol'skaja, L. V. Kocherezhko //Sovremennye problemy nauki i obrazovanija. – 2016. – №3 – S. 68-72.
- 2 Bashmakov A. I. Tehnologii i sredstva razvitiya tvorcheskih sposobnostej specialistov /A. I. Bashmakov, A. I. Vladimirov, V. A. Grachev. – M.: JeDKD, 2002. – 156 s.
- 3 Beljaeva E. S. Tvorchesko-pedagogicheskij aspekt v professional'noj podgotovke studentov-medikov: Avtoref. dis. ...kand. med. nauk. – M., 2006. – 204 s.
- 4 Bljudnikov S. A. Podgotovka nauchnyh kadrov mediciny: destrukcija npravstvennogo potenciala (po rezul'tatam mediko-sociologicheskogo analiza) //Biojetika. – 2011. – №1 (7). – S. 47-49.
- 5 Bljudnikov S. A. Vosproizvodstvo nauchnyh kadrov mediciny v uslovijah vysshej shkoly (po rezul'tatam mediko-sociologicheskogo analiza) /S. A. Bljudnikov, D. A. Mihal'chenko // Sociologija mediciny. – 2011. – №2. – S. 56-58.
- 6 Bljudnikov S. A. Nauchnyj potencial v oblasti mediciny: struktura i tendencii /A. V. Karpovich, S. A. Bljudnikov //Mezhdunar. zhurn. jeksperim.o obrazovanija. – 2011. – №3 – S. 69-73.
- 7 Bljudnikov S. A. Markery deformacii sistemy vosproizvodstva nauchnyh kadrov v uslovijah vysshej shkoly /A. D. Donika, S. A. Bljudnikov // Mezhdunar. zhurn. fundamental'nyh i prikladnyh issledovanij. – 2011. – №5. – S. 80-81.
- 8 Bljudnikov S. A. Prioritety nauchnyh issledovanij na modeli medicinskih special'nostej // Mezhdunar. zhurn. jeksperim. obrazovanija. – 2011. – №10. – S. 24-26.
- 9 Bljudnikov S. A. Sovremennye tendencii institucionalizacii mediciny kak kompleksa nauk. – Volgograd: VolgGMU, 2010. – 30 s.
- 10 Bondarenko E. V. K voprosu formirovanija professional'no-sub#ektnoj pozicii studentov-medikov //Sovremennye naukoemkie tehnologii. – 2013. – №3. – S. 86-87.
- 11 Burluckaja A. V. Formirovanie nauchnogo potenciala u studentov-medikov /A. V. Burluckaja, S. A. Shadrin, D. V. Sutovskaja // Mezhdunar. zhurn. prikladnyh i fundamental'nyh issledovanij. – 2016. – №4. – S. 71-73.
- 12 Zelichenko V. M. Informacionno-obrazovatel'naja sreda vuza po fizike: ot zadach k formirovaniju zadaniy na urovne proekta /V. M. Zelichenko, V. V. Larionov, E. V. Mansurov // Vestnik TGPU. – 2009. – №10. – S. 106-110.
- 13 Kir'jakova A. V. «Proekt-tehnologija» v kompetentnostno-orientirovannom obrazovanii: Ucheb.-metod. posobie /A. V. Kir'jakova, N. A. Kargapol'ceva, T. A. Ol'hovaja. – Orenburg: OGU; 2011. – 114 s.
- 14 Proskurjakova L. A. Razvitie nauchnogo potenciala studentov v aspekte formirovanija budushhego specialista //Molodoj uchenyj. – 2009. – №12. – S. 336-338.
- 15 Tararyshkina M. A. Formirovanie professional'no-lichnostnoj kul'tury studentov v obrazovatel'nom processe vysshej medicinskoj shkoly: Avtoref. dis. ...kand. med. nauk. – M., 2007 – 180 s.

Поступила 10.01.2018